

ВАТАНПАРВАР ХОДИМЛАРИНИ ТАЙЁРЛАШ – ДАВР ТАЛАБИ

Матякубова Фируза Баходировна

ИИВ Малака ошириш институти ўқитувчиси, майор

Калит сўзлар: “мардлик”, мард киши, инсоф, “жасорат”, “ватанпарварлик тушунчалари, қасамёд ички ишлар органлари ходимларининг муқаддас бурчи, ички ишлар органлари ходимларини жасорат, мардлик ва ватанпарварлик руҳида тарбиялаш.

Мардлик ва жасорат инсонни улуғловчи ноёб фазилатлардир. Бу фазилатларда ботирлик, баходирлик, қаҳрамонлик, садоқат, фидойилик, вафо мужассамланган. «Мардлик» сўзи халқимиз ўртасида, айниқса, ички ишлар органлари фаолиятида кенг қўлланиладиган ва миллатимизга хос бўлган фазилатни ифода этади.

«**Мардлик**» – инсоннинг маънавий хислати, номардликнинг зидди, орномус, виждон ва садоқатни, шахсининг олижаноблигини ифодалайдиган, мард кишиларга хос иш, хатти-ҳаракатни англатувчи тушунча.

Мард киши– эр киши, у бир сўзли ва ҳар қандай ишни беғараз бажарувчи ор-номусли одам. Мардлик жасорат, кўркмаслик, ботирлик каби сўзлар билан маънодош. Ушбу сўз халқимиз онгида инсоф туйғуси билан ҳам уйғунлашиб кетган, чунки мард кишидагина инсоф бўлади.

Инсоф – бу адолат ва виждон амри билан иш тутиш туйғуси, кишиларга муносабатда ҳалоллик, тўғрилиқ, тенглик, софдиллик ва ҳақиқатгўйликдир. Мардлик фазилатига эга бўлган кишигина бу тушунча замиридаги маъно-мазмунни теран англаб этади, уни кадрлайди. Мардлик нима эканини англаган инсон ожизларни ҳимоя қилади, камбағалларга ёрдам беради, забунларнинг кўнгилни кўтаради. Азалдан аждодларимиз мардликни юксак кадрлаб, эъзозлаб келганлар. «*Ваъдага вафо – марднинг иши*», «*Мардни меҳнат енголмас*», «*Марднинг иши – меҳнат*» каби мақолларда мардликнинг мазмун-моҳияти мужассамлашган. Негаки, жангларда фақат ботир, фидокор инсонгина мардлик кўрсата олган, ўз Ватанини босқинчилардан ҳимоя қилган. Бу борада халқимиз ичидан етишиб чиққан мутафаккир ва шоирлар томонидан битилган пурмаъно фикр ва мисралар мардлик фазилатларини янада теранроқ англашимизга ёрдам беради. Жумладан улуғ шоир ва мутафаккир **Пахловон Махмуднинг** (1247-1326й) мардлик ҳақида шундай ёзади:

Ўз нафсига ким бўлса амир, улдир – мард,
Ҳеч кимсага бўлмаса асир, улдур – мард,
Ўтмак сира мағлубни тепиб мардлик эмас,

Тутса кўлидан забунни эр, улдур – мард,

Буюк аллома Махмуд аз-Замахшарий (1075-1144йй) мардлик ҳақида қуйидагиларни ёзади: *Ўтқир қиличнинг бошга тушадиган зарбаси баъзи нодонларнинг ҳукми остида муте-итоатда бўлиб юришдан афзалдир.*

Қомусий билим соҳибби Абу Райхон Беруний (973-1048йй) *марди майдон шундай одам бўладики, эртаю кеч душманга зарару дўстга фойда келтиради, деб ёзиб қолдирган*

Юқорида таъкидланган мисраларни ёдга олиш билан мардликнинг мазмун-моҳиятини янада теранроқ англаймиз

Хўш, «жасорат» тушунчаси нимани англатади?

Жасорат – инсоннинг юксак камолотга эришганини кўрсатувчи маънавий-ахлоқий ҳодиса, яъни инсоннинг жамият ва унинг аъзолари манфаатларини ҳимоя қилиш, муайян вазифани адо этишда фидойилиги, бутун куч ва имкониятларини тўла сафарбар этишини англатадиган маданият категориясидир.

Шу ўринда таъкидлаш жоизки, халқ оғзаки ижоди, айниқса, дostonларни ўқиш, ўрганиш, ёшларимизда мардлик, жасорат, миллий ғурур, Ватанни севиш, халқпарварлик каби фазилатларни камол топтиради. Шу ўринда Сукрот таълимотига мурожаат этамиз.

Сукрот ҳаким айтади:

– Ғўзал тадбир ишлатиб душманни дўст этиш, нодон ва жоҳил одамга таълим ва тарбия бериб, донолар даврасига қўшиш, бадахлоқ фосиқларни панд-насихат билан ислоҳ этиб, яхшилар қаторига киритиш ҳам мардликдир.

Маълумки, Ўзбекистон Республикасининг мудофаа ва хавфсизлик тузилмаларининг ходимлари ва қатор олий таълим муассасаларида таҳсил олаётган ҳар бир тингловчи ва курсантлар эл-юртга садоқат билан хизмат қилиш тўғрисида қасамёд қиладилар.

Қасамёд – йигит кишининг ори, ғурури. Унга фақатгина мард, жасур инсонларгина содиқ қоладилар. Қасамёд негизида юрт тинчлигини сақлаш, осойишталигини асраш, ватанпарварлик, фидойилик, юртга, халққа бўлган чинакам меҳр ётади. Шу боис ҳам қасамёд юксак масъулиятни тақозо этади. Ўз қасамёдига содиқ қолиш эр кишининг муқаддас бурчидир. Ўз қасамёдини бузиш Ватанга хиёнат ва сотқинлик деб таърифланади.

Мудофаа ва хавфсизлик тузилмаларида ташкил этилган элу юртга содиқлик тантанаси тингловчи ва курсантларни тарбиялаш ва уларнинг юксак ахлоқий-руҳий ҳолатини сақлашда муҳим аҳамият касб этади. Уларда Ватан ҳимоясига ахлоқан ва руҳан шайликни, Ўзбекистон Республикаси Мудофаа ва хавфсизлик тузилмаларига мансублигидан фахр-ифтихор ва масъулият руҳини шакллантиради. Шунингдек,

муқаддас бурчни бажариш, қасамёдниги муқаддас ва бузилмаслигини англаб етиш, матонат, бардош, топқирлик, сергаклик, Ватан хизматидаги биродарлик туйғуси ва бир-бирини қўллаб-қувватлаш, хизматга, шунингдек тантаналар ва хизмат маросимларга жонкуярлик учун зарур бўлган сифатларни ривожлантиришга хизмат қилади.

Қасамёдга содиқлик туйғуларини шакллантириш масаласи тобора катта аҳамият касб этмоқда. Қасамёдга садоқат деганда, ходимнинг ўз халқига, юртига содиқ, самимийлик билан хизмат қилиши назарда тутилади.

Ўз юртига садоқатли ходим шахсий манфаатини эл-юрт манфаатларидан устун қўймайди. Юрт тинчлиги, осойишталиги, тараққиёти ва фаровонлиги йўлида билим ҳамда салоҳиятини сафарбар этади. Элим деб, халқим деб қайғуради, керак бўлса, бу йўлда жонини фидо қилишга ҳам тайёр туради. Дарҳақиқат, Соҳибқирон Амир Темур бобомиз айтганидек, «Билаги зўр – бирни йиқар, билими зўр, онги баланд – мингни». Шу буюк ҳикматга таянган ҳолда, она юртга, она заминга садоқат билан, кимнинг авлоди эканини хаёлидан чиқармасдан, ҳаётда аниқ мақсад ва эътиқод билан яшайдиган ҳарбий инсонлар бўладими, хавфсизлик ва ички ишлар органлари ходимлари бўладими, уларнинг барчаси Ватанимизнинг мудофаа ва хавфсизлик тузилмаларининг энг ишончли таянчи ва суянчи, энг катта бойлиги ҳисобланади.

Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг 64-моддасида: «Ўзбекистон Республикасини ҳимоя қилиш – Ўзбекистон Республикаси ҳар бир фуқаросининг бурчидир. Фуқаролар қонунда белгиланган тартибда ҳарбий ёки муқобил хизматни ўташга мажбурдирлар», деб қайд этилган.

Ички ишлар органлари ходимлари қасамёдига содиқлиги ватанпарварликнинг намунасидир.

Ватанпарварлик ҳақида қадимги битикларда шундай ривоятлар келтириб ўтилган:

- Хоқонлардан бирининг юртига қўшни подшодан элчи келибди. У шундай дебди: «Шоҳимизнинг амри шулки, агар хоқон ўзининг энг сеvimли тулпорини бизга инъом қилмаса, юртингизга уруш эълон қиламиз». Элчининг бу гапларини вазир хоқонга етказибди. Хоқон майли юртимнинг тинчлиги учун сеvimли тулпоримдан воз кеча қолай, деб тулпорни бериб юборинглар, дея буйруқ қилибди. Шу тариқа юртнинг тинчлиги ва осойишталиги бир оз вақт сақланиб қолибди. Бир мунча вақтдан сўнг ўша подшодан яна элчи келибди ва бу сафар хоқоннинг сеvimли канизагини талаб қилибди. Хоқон юрт тинчлиги йўлида канизагини ҳам ҳадя қилиб юборибди. Учинчи сафар яна элчи келибди. Унинг муддаосини вазир хоқонга шундай баён қилибди: «Шоҳим, юртимизнинг қаровсиз бурчагида озгина тошлоқ жой бор эди, бу сафар қўшни подшо ўша ерни беришимизни талаб қилмоқда. Келинг, шу ташландиқ жойни бериб юборайлик,

шу билан халқимизнинг тинчлигини яна сақлаб қоламиз». Бу гапни эшитган хоқон: «Йўқ!» — дебди кескин. «Энди уруш қилмасак бўлмайди. Тулпор ва канизак шахсан менга тегишли эди, шу сабабли уларни осонгина бериб юбордим. Аммо, Ватанимиз сарҳадларининг ҳар бир қаричида шу чоққача ўтган ота-боболаримизнинг, биз билан ҳозир бирга яшаётган ватандошларимизнинг ва келгусида туғилажак фарзандларимиз, неварачевараларимизнинг ҳаққи бор. Уларнинг ҳаққини ўзгага бериб юборишга ҳеч биримизнинг ҳаққимиз йўқ. Ватаннинг ҳар бир қарич ерини сақлаб қолиш учун энди урушга боришимизга тўғри келади. Халқни сафарбарликка отлангир!».

Кўришиб турибдики, бу ривоятда Ватан тупроғининг ҳар бир қаричини эъзозлаш фалсафасининг илдизи мужассамдир.

Бошқа бир ривоятда эса:

- Бир подшоҳ бир аскарига юз кишилик маош тайин этганди. Бунинг учун аскарлар подшоҳдан норизо бўлдилар. Подшоҳ ўзига-ўзи: «Бир кун келар, сизга кўрсатаман, ўшанда бунинг сабабини тушунасизлар», - дерди. Жанг куни келди. Аскарларнинг ҳаммаси қочди, ёлғиз у кишигина жанг қилди. Подшоҳ:

- Мана шунинг учун мен бу одамга кўп пул берардим, - деган экан.

Бугунги кунда Ўзбекистон учун мана шундай ватанпарварлар, Ватан учун ўз жонини беришга ҳам тайёр мард, жасур инсонлар керак.

Ички ишлар органлари ходимларининг юртга садоқат билан хизмат қилишлари борасида қабул қиладиган қасамёдларига содиқ қолишларини уларнинг юксак маънавият ва қонун устуворлиги асосида яшашининг амалий ифодаси сифатида баҳолаш керак.

Қасамёдга содиқлик туйғуларини шакллантириш масаласи тобора катта аҳамият касб этмоқда. Қасамёдга садоқат деганда, ходимнинг ўз халқига, юртига содиқ, самимийлик билан хизмат қилиши назарда тутилади.

Ўз юртига садоқатли ходим шахсий манфаатини эл-юрт манфаатларидан устун қўймайди. Юрт тинчлиги, осойишталиги, тараққиёти ва фаровонлиги йўлида билим ҳамда салоҳиятини сафарбар этади. Элим деб, халқим деб қайғуради, керак бўлса, бу йўлда жонини фидо қилишга ҳам тайёр туради.

Шу ўринда Президентимиз Шавкат Мирзиёевнинг қуйидаги фикрларини баён этишни лозим топдик: “Бугунги кунда бизнинг ҳарбийларимиз ўзларининг профессионал тайёргарлик даражаси бўйича жаҳондаги етакчи мамлакатлар армияларининг ҳарбий хизматчиларидан асло қолишмаслигини сўзда эмас, амалда исботламоқда. Халқаро ҳарбий ўқув мусобақаларида, армиялар ўртасидаги ва спорт беллашувларида Ўзбекистон вакиллари ўзларининг маҳорати, руҳан бақувватлиги, ғалабага бўлган иродасини намоён этмоқда, буюк аждодларимизнинг муносиб ворислари эканликларини яққол кўрсатмоқда”.

Ўзбекистон Республикаси ички ишлар органлари ходимларининг қилган қасамёдлари уларни виждони доимо уйғоқ бўлишга ундайди. Улар жамиятда рўй бераётган салбий ҳолатларни бартараф этиш мақсадини кўзлаб яшайдилар.

Чиндан ҳам одамзот бу дунёда руҳан пок бўлиб, иродаси бақувват, иймони бутун, виждони уйғоқ бўлиб яшамас экан, инсон ҳаётининг қандай маъноси қолади?

Мана шу савол ҳар бир соғлом фикрлайдиган одамни ҳамиша ўйлантириши, сергакликка чорлаб туриши зарур. Бундай эзгу мақсадларга эса, фақат юксак маънавият, узлуксиз маънавий тарбия орқали эришиш мумкин.

Бугун Ватанимизнинг мустақиллигини, юртимиз барқарорлиги ва хавфсизлигини ҳимоя қилиш, халқимизнинг тинч ва осуда ҳаётига қарши қаратилган ҳар қандай тажовуз ва ғаразли уринишларнинг олдини олиш ва бартараф этишдек ўта муҳим ва масъулиятли вазифаларни адо этишда мудофаа ва хавфсизлик тузилмаларининг ўрни ва аҳамияти беқиёс.

Ҳақиқатан ҳам, ўтган қисқа давр мобайнида Ўзбекистонда бугунги кун талабларига жавоб берадиган тезкор ва ихчам, замонавий қурол-яроғ ва техника билан таъминланган, жанговар қобилият ва тайёргарликка эга бўлган, бир сўз билан айтганда, ҳар қандай ёвуз кучга муносиб зарба беришга қодир бўлган армия барпо этилди.

Бу борада амалга оширган улкан ишларимизни тан олган ҳолда, бугун замоннинг ўзи олдимизга қўяётган талабларни инобатга олиб, мудофаа ва хавфсизлик тузилмаларининг жанговар салоҳияти ва ҳаракатчанлигини кучайтириш, уни замонавий қурол-аслаҳа билан таъминлаш, ҳарбийларимизнинг профессионал малакаси ва тайёргарлигини ошириш, уларни ва оила аъзоларининг ижтимоий эҳтиёжларини муносиб қондириш, ҳарбий хизматни амалда шон-шараф ишига айлантириш, мухтасар айтганда, армиямиз ва ички ишлар органларининг қиёфасини тубдан ўзгартириш, биздан ҳали катта эътибор ва куч-имкониятларни сафарбар этишни талаб қилади.

Мана шундай кечиктириб бўлмас ва доимий эътиборимизда туриши шарт бўлган вазифаларимиз қаторида давлатимиз раҳбари Шавкат Мирзиёев қуйидаги муҳим масалага алоҳида урғу берганлигини эслаш жоиз, «жаҳондаги вазият шиддат билан ўзгариб, дунёнинг айрим минтақаларида аҳвол кескинлашиб, халқаро терроризм ва экстремизм хавфи ортиб бораётгани биздан халқаро ва минтақавий вазиятни ҳар томонлама таҳлил ва прогноз қилишни, мамлакатимиз хавфсизлиги ва барқарорлигини таъминлаш, Қуролли Кучларимизнинг жанговар тайёргарлиги ва салоҳиятини оширишга қаратилган комплекс чоратadbирларни кўришни талаб этмоқда.

Давлат чегараларини кўриқлаш ва ҳимоя қилиш тизимини янада мустаҳкамлаш, кўшинларни бошқариш тизимини такомиллаштириш, жанговар тайёргарликни ташкил этиш самарадорлигини ошириш, Қуролли Кучларни энг янги қурол-яроғ ва техникалар билан таъминлаш, мамлакатимиз муҳофаа-саноат комплексини ривожлантириш бўйича фаол олиб борилаётган ишларни изчил давом эттириш зарур. Биз юқори малакали ҳарбий кадрлар тайёрлаш, ўқув-тарбия жараёнларига илғор хорижий тажрибаларни, педагогик ва ахборот-коммуникация технологияларини кенг жорий этишга, шунингдек, ҳарбий хизматчилар, уларнинг оила аъзолари ҳамда Қуролли Кучлар фахрийларини ижтимоий ва ҳуқуқий ҳимоя қилишга бундан буён ҳам биринчи даражали аҳамият қаратамиз».

Ватандошимиз шайх Нажмиддин Кубронинг ватанпарварлик жасорати ҳақида 20 йил давомида (1644-1664) Хоразмни бошқарган хон ва тарихчи олим Абулғози Боҳодурхон ўзининг «Шажараи турк» асарида шундай ёзади: «Ҳазрати шайх Нажмиддин Кубронинг овозаси оламга машҳур бўлиб эрди. Ул сабабдан Чингизхон ўғиллари Кубро ҳазрати шайхга киши юбордилар. Шайх бек ости кўрмасунлар, ўғлон ва ушшоқлари билан қалъадан чиқиб кетсунлар, деб. Ҳазрати шайх айтиб юбордиларким, мен якка эрмасмен. Менинг қариндошларим ва хизматкорларим кўп бор турур. Шахзодалар айтиб юбордиларким, ўн киши бирлан келсунлар. Шайх айтдиларким, ўндан кўп турур. Шахзодалар айтдиларким, юз киши бирлан келсунлар. Шайх айтдиларким, юздан кўп турур. Шахзодалар айтдиларким, минг киши бирла келсунлар. Ҳазрати шайх айтиб юбордиларким, яхшиликда мен бу халқнинг тамоми бирлан ошно ва дўст ёр эрдим. Энди ёмон кунда нечук буларни ташлаб борамен, мен борабилмасмен», дебди.

Умрининг охирги дамларини ҳам Ватани, халқи учун бағишлаб, душман кўлида жон берган шайх Нажмиддин Кубронинг ватанпарварлиги, халқпарварлиги бугунги кунда ички ишлар органлари ходимларининг ҳар бири учун ибрат маъносини ўтамоғи лозим.

Ҳар бир баркамол инсон Ватан камолоти ва истиқболи, эл-юртининг озодлиги ва мустақиллиги учун ҳамма нарсани, ҳатто ширин жонини ҳам аямайди. Бу ҳақда мавлоно Фузулийнинг, «менинг битта ҳаётим бор, бордию мингта ҳаётга эга бўлган тақдиримда ҳам ҳаммасини Ватан учун сарфлаган бўлур эдим»- деб айтган сўзлари ҳар биримиз учун бебаҳо ўғитдир.

Ватаним деб тахтда ўқинч билан йиғлаб ўтди Заҳириддин Муҳаммад Бобур, Ватаним деб курашди Жалолоддин Мангуберди, «Ё ҳаёт, ё мамот, ё шарофатли ўлим»- деб шаҳидларча жон берди Нажмиддин Кубро. Ватандан жудолик - инсон учун катта бахтсизликдир.

Бизнинг фахрланадиган, ғурурланадиган аждодларимиз бор. Биз ходимлар ҳам аждодларга муносиб авлодлар бўлиб давлатимиз мустақиллигини кўз қорачиғидай асрашимиз, конституциявий тузумни ҳар қандай тажовузлардан ҳимоя қилишимиз, фуқароларнинг ҳуқуқлари ва эркинликларини ишончли ҳимоя қилишимиз, қасамдга содиқ бўлишимиз керак.

Шунинг учун Ўзбекистон ёшларини Ватанга муҳаббат руҳида, ота-боболаримизнинг жасоратидан ибрат олиб, она юртимизни асраб-авайлаш эътиқоди билан яшашга, дунёда юз бераётган воқеа-ҳодисаларга бепарво ва лоқайд бўлмаликка, халқ ва Ватан тақдирига дахлдорлик туйғуси билан яшашга, Ватанни ҳимоя қилиш, садоқатли, адолатли, ҳалол бўлиш, халққа хизмат қилиш руҳида тарбиялашни таълим-тарбия жараёнига татбиқ этиб бориш олдимизда турган энг долзарб вазифалардан бири ҳисобланади.

АДАБИЁТЛАР:

1. Ўзбекистон Республикасининг Конституцияси – 2023 й.
2. Ўзбекистон Республикасининг 2016 йил 16 сентябрдаги «Ички ишлар органлари тўғрисида»ги Қонуни

3

Ў 4. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2021 йил 2 апрелда ПҚ-5050-сонли «Ички ишлар органларининг жамоат хавфсизлигини таъминлаш ва жиноятчиликка қарши курашиш соҳасидаги фаолиятини янада такомиллаштириш буйича қўшимча ташкилий чора-тадбирлар тўғрисида»ги Қарори.

5 Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2021 йил 15 апрелда ПҚ-5076-сонли «Ички ишлар органлари учун профессионал кадрларни тайёрлашнинг сифат жиҳатидан янги тизимини жорий этиш буйича чора-тадбирлар тўғрисида»ги Қарори.

о 6. Амир Темур. Темур тузуклари. Шарқ нашриёти.

н

Интернет сайтлари

1. <http://mvd.uz> (Ўзбекистон Республикаси ИИБ);
2. <http://ipkmvd.uz> (Ўзбекистон Республикаси ИИБ Малака ошириш институти);
3. <http://lex.uz> (Ўзбекистон Республикаси Қонун ҳужжатлари маълумотлари миллий базаси);

у

б

л

и

к